Број 204. У Новом Саду, у суботу 16. септембра 1900. Год. XXXV.

„Застава“ излази: сваки дан осим понедељника и дана за свецем

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот., на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе.“

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Почетком октобра месеца ступа „Застава“ у четврту овогодишњу четврт и излазиће као и до сада **6 пута недељно**, а то је сваки дан осим понедеоника и дана после празника.

Ми ћемо и даље чинити све што можемо, да одржимо „Заставу“ на оној висини, која одговара угледу народа и радикалне странке. На сваки начин, имаћемо пред очима народне интересе. У послу око издавања овог листа, могу нам помоћи пријатељи странке и „Заставе“, ако се постарају да њихова сарадња буде још обилатија и да нам стеку нове претплатнике.

Обраћамо нарочиту пажњу на „Заставине“ народне бројеве од петка. Ти бројеви се удешавају за најшире кругове, а претплата за њих стаје 4 круне годишње, а на три месеца 1 круна.

Иначе је цена „Застави“: 28 круна годишње, 14 круна на по године 7 круна на четврт године, а 2 круне и 40 потура на један месец.

По решењу средишњег одбора радикалне странке, чији је орган „Застава“, лист се никоме **не сме** давати на вересију.

У Новом Саду, 14. септ. 1900.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

Хоћемо ли и ми рат с Кином?

Не волемо да пишемо о Кини, кад имамо и пречих ствари код куће. Али наша дипломација се на жалост не држи начела, да је најпотребније сређивати ствари прво у кући и пред кућом. Изгледа да и она хоће рат с Кином и како би нас тај рат могао стати огромних жртава у крви и новцу, па и иначе бити од најсудбоноснијих последица, приморани смо да говоримо и опет о „далеком кинеском питању“. То „далеко кинеско питање“ ево се већ доближило до — наше коже.

Главни заповедник удружених сила, немачки генерал Валдерсе, на путу је да прогласи Кини рат... Истина је, да ово звучи мало чудновато. Удружене силе боре се већ месецима у Кини, заузеле су већ и престолницу Кине, па зар сад тек да оглашују Кини рат?

Поред свега тога, цела та ствар није сасвим без смисла. Кинеска влада није отпочела „званично“ покољ против странаца. То су учинили боксери. А држање кинеске владе у овој ствари беше веома загонетно. Има доказа, да је ишла боксерима на руку, но има доказа, да се на неким местима и оружјем борила против њих.

Кажу, била је дволична. Но то изгледа само дволичност. Кинеска влада била је само неодлучна. Боксерски устанак букнуо јој је по свој прилици мало рано. И отео се од ње. Зато га је само донекле помагала, тек једном руком. А другом се руком борила против њега. И нападала је оне чете, које се беху сувише отеле од ње и које су радиле сувише на своју руку.

Велесиле су виделе у чему је ствар и нису хтеле да објаве Кини рат. Тим би оне приморале биле кинеску управу, да отворено стане уз боксере. А то се овако није догодило, јер су велесиле званично умиривале само кинеске побуњенике. И тим је лакше војска велесила ушла у Пекинг.

Но овде настаде прелом. Русија потеже да извуче велесиле из Кине, а Немачка са својим предлогом хоће баш да их увуче што дубље. И тражи од кинеске владе оно, што ова не може испунити. И тек кад ова званично одбије, дошао би „званичан рат..“

Америка је отворено изјавила, да она неће рат с Кином. Русија то још није званично изјавила, али се извлачи. А извлачиће се по свој прилици и друге силе, кад дође до збиље. Та зна се како то иде. Обично у начелу сви пристају, а у појединостима се разбију. То су обични дипломатски путеви.

Аустро-Угарска дипломација је на жалост пристала безусловно уз предлог Немачке, пристала већ у начелу и у појединостима. И новине већ јављају, да ће две нове аустро угарске ратне лађе отпловити с војском у кинеске воде.

Дакле смо већ дотле? А кад смо већ дотле, бојимо се, да ће ово друго ићи само по себи. Док су били посланици и конзули у Пекингу у опасности, говорила је наша влада, да се Аустро-Угарска не може извући из дужности. Она је велика сила и њен углед захтева, да не изостане из заједнице у таком послу.

Сад је Пекинг заузет; посланици су ослобођени. Сад долази званична објава рата Кини. Хоћемо ли и ми? Морамо ли? И Америка је велика сила и она се ево отворено повлачи. Доста јој је. Дакле не мора се.

Ако ми уђемо у тај званичан рат, онда нема повлачења. Углед наш ће тек онда „захтевати“ да идемо до краја. И ако се Кинези јуначки одупру, биће мало ове две и још две ратне лађе и требаће шиљати десетинама хиљада војске у Кину.

Нико још данас не може предвидети крај те кинеске војне. Но узмимо, да привремено и победе велесиле. Онда ће требати тамо окупационе војске. А корист? Корист би могла бити само у томе, да поједине велесиле протурују у Кину на лакши начин своје производе. Немачка је јака индустријска држава, а јака је и у поморским и трговачким лађама. Она још може рачунати да ће се у најбољем случају бар донекле наплатити. А разуме се, могла би се донекле наплатити и Енглеска и Француска и Русија.

Али шта ћемо ми тамо, па баш да се ствари развију најповољније? Нити имамо индустрије, која може конкурисати са осталим државама у Кини, нити трговачких бродова. Нова утакмица у коју би морали ући, стала би нас нових жртава. Држава би помагала нашу извозну трговину и то из заједничких трошкова. А неку малу корист од туда имали би само аустријски трговци и аустријски индустријалци. Угарска би само плаћала, а угарска индустрија и трговина би само гледала, како и то мало користи односе комшије од преко Литаве, јер су они богатији у капиталима и напреднији у индустрији.

У најбољем случају Угарску би кинески рат коштао крви и новаца, а не би могао да јој донесе никакве користи... А на најгори случај не смемо ни мислити. Тај најгори случај могао би да нам донесе поред жртава и срамоту, па чак и нов рат са појединим велесилама..

С тога и питамо: Хоћемо ли збиља у рат противу Кине? На жалост народно право је у тој ствари таман толико, да смемо само питати.

Излазак Румуна из српске цркве.

Српски Велики Св. Миклош.

Знаменити се догађај збио овде о Малој Госпојини, а наиме: Тога дана су изишли овдашњи Румуни из наше цркве и

ПОДЛИСТАК.

КОД ТРИ ЉИЉАНА.

Jan Neruda.

Мислим, да то лудило беше. Било ми је жестоко ударало а крв врила.

Била је топла, мрачна летња ноћ. Сумпорасти, мртви ваздух последњих дана скупио се најзад у црне облаке.

С вечера их гонио пред собом дивљи ветар Отпоче снажна бура а киша леваше као из кабла. Бура и киша трајала је доцкан у ноћ.

Ја сам седео под дрвеним аркадама гостионице »код три љиљана« Била вам је то мала гостионица, која је само недељом јаче посећена, пошто се кадети и нижи чиновници забављаху у малој дворани уз гласовирске звуке.

Данас је недеља и ја сећах под аркадама за једним столом крај прозора сам самцит. Силни гром је ударао једно за другим. Киша пљушташе по крову над мојом главом а вода потоцима падаше на земљу. Гласовир пак тамо унутри умукао би само за час, да после опет јаче забрујн.

Час погледах кроз отворене прозоре кретање веселих парова а час по погледах опет напоље у мрачни вртић. У то, кад сену једном мало јаче муња, видех уз вртњи зид а на крају аркада могилу људских костију. Овде беше некад гробље. Прошле су недеље прекопавали и вадили земне остатке покојника, да их на друго место пренесу. Земља беше још разбацана а гробови отворени.

Нисам имао стрпљења, да за својим столом подуже седим, него се непрестано дизах одлазећи кроз широм отворена врата у дворану, где се дизало.

Тамо ми привуче пажњу дивно осамнаесто годишње девојче. А беше и дивна! Не знаш шта је лепше на њој, или витки стас или онај дивни лик па лепа црна кокорава коса или тек оно лепо сјајно око! Дивота!

Све све али само очи! Оне ме се највише такнуше. Бистре као вода а загонетне као морска дубина; праве ђаволасте очи!

Непрестано је скоро играла. Али је ипак врло добро знала, да је на се привукла моју пажњу. Кад год би у игри пролетела крај врата, где сам стајао, увек би ме погледала својим дивним оком. А и при даљој њеној игри и окретању по дворани осећао сам увек њен поглед. Колико сам могао видети није говорила ни с једним од својих играча

Опет се вратих вратима. Ма да девојче беше у последњем реду ипак нам се очи сукобише.

Наскоро ће се и кадрила свршити, јер пета фигура беше већ готова.

Но неко девојче, са свим задувано и скроз прокисло, улете у дворану и протура се до лепооке.

Отпоче се шеста фигура, кад дошљакиња шапну нешто у ухо лепоокој. Ова ћутећи климну главом.

Отпочета фигура је трајала нешто дуже, пошто је аранжираше неки утегнути кадетић. Кад се иста свршила, погледа лепоока још једном према вратима од врта те изађе напоље на предња врата. Видех је, како је на пољу подигла горњу сукњу на главу те је одмах нестаде.

Вратих се своме осамљеном месту. Бура поче изнова, као да није дост. беспела. Ветар силно фијукаше а муње се укрштаваху. Ослушкивах узбуђено, али ипак мишљах о девојци и њеним дивним очима. Да пођем кући, не беше ми ни на крај памети.

Могло је проћи четврт часа кад се опет у дворану вратих. Лепоока се већ вратила била те намешташе своју прокислу одећу а руком заглађиваше покисле власи. Једна старија другарица устумарала се око ње.

преселили се у своју ново назидану цркву, на коју су утрошени и наши до сад већ плаћених 32.000 кр. и тиме је прекинута досадања наша црквена заједница у којој смо преко 100 година живили; а од 35 година овамо непрестано се између себе трли па и парничили, док суд не изрече да је црква од старина српска и да су Румуни само дошљаци, па и опет морадосмо толики новац за откуп дати, а имамо да дадемо још до 7000 кр. Сад је ли то право или не, о томе више говора бити не може; но може бити говора о нашој слози у будуће као једноверне браће и суграђана, а да се томе можемо надати показују дирљиви призори који се збише о нашем растанку.

Румуни су назидали лепу цркву и труде се да је изједначе с нашом, но то им некако врло тешко иде. Већ при зидању нису нас стигли. Њихови верни напунише цркву са лепим поклонима. Све што је за службу потребно набавили су појединци или договорно, и то све лепо и красно, па и опет их није обузело силно одушевлење; него многи са сузним очима оставише нашу св. цркву, а неки су јецали као мала деца. И није шала, ту се родити, одрастити, па сад хајд напоље! Сад тек можемо себи замислити с каквим би теретом ми изишли да смо случајно цркву изгубили!

У дупком пуној цркви после јутрења освећене су још заостале црквене утвари, као: небо, велика литија итд. и том приликом је румунски парох г. Јован Поповић у дирљивом говору на румунском језику напоменуо наше пређашње мирно живовање и после узроке поделења јерархије, које је повукло за собом и поделу мешовитих општина, па и нашу поделу. Изразио је жељу, да се од сада ми Срби и Румуни као једноверна браћа сложимо на раду у корист свога просветно-моралног развића итд. Жали што је дошло доба да се полази, али кад тако мора бити узима „збогом“ и полази у нов дом господњи са својом паством. Овај опроштајни говор измамио је многим Румунима суву из очију и на послетку громогласно „Живио“ „Се треаске“! Наш парох пак г. Петар Агрима прихватив румунско „збогом“ пожелио им је „збогом пошли“!

Одавно смо очекивали овај дан растанка, и није нам жао што се растајемо па и опет нас обухваћа туга, кад видимо да се за навек растајемо; но растајемо се само као паства једне парохије, а не као једноверна браћа и синови једне саборне св. цркве Христове који треба да од сад живимо у братској слози и хришћанској љубави и т. д. те је и овај опроштајни одговор одобраван и још поздравом пропраћен. Тако се Румуни кренуше са појањем тропара господњинског као тропара храма своје цркве. Ми их испратисмо из порте, а гг. пароси пољубише се на портански врати и тако се братски растадоше у нади, да ће обојица у будуће своју паству водити ставом слоге и љубави братске а у корист оба народа у овоме месту.

Румуни су тога дана осветили своју цркву у славу рођења пресвете Богородице и приредили вечерњу забаву на којој су учествовали и многи Срби, те је изглед да ћемо се бар у будуће сложити јер ово што је било и како смо ми с њима прошли ником не желимо, али кад се не може друкчије нека буде, за нас овде, било па прошло, а од сад нека буде право и искрено братински — ако је могуће.

Нови Сад, 15. септембра.

Покрет у темишварском владичанству. У темишварском владичанству власти све једнако плене општине због саборских трошкова и верозаконских прилоса, а општине траже све једнако прво чисте рачуне. Јер док се рачуни не расчисте и док се не види: колико су управо општине дужне, а колико је несретни патријарх Георгије Бранковић проневерио, нема смисла узимати од општина новац сад, на овом невољном времену. Зато општине све једнако траже сазив епархијске скупштине, да се тамо та ствар расчисти. Скоро је седница епарх. административног одбора па ћемо видети шта ће се тамо решити. Толико стоји, ако се административни одбор буде чинио невешт, шкоди ће само себи, и постати отворен јатак патријарха Георгија.

Кикиндска „Србадија“ пише о тој ствари ово: „Саборски трошкови и верозаконски принос се још непрестано у околини истерују са највећом строгошћу поред свега тога, што народ нема ни семена, а камо ли леба насушнога. Треба имати на уму то, да смо тек дохватили Малу Госпођу а већ је глад на прагу. Као што се јавља, неке опћине су се обратиле са представком на административни одбор у Темишвару, али сумњамо да ће и ту бити помоћи“. — За тим завршује „Србадија“ са овим речима: „Дајте господо бар чист и тачан рачун кад вам је наспело да на ову злочесту годину потражујете оно, што нисте потраживали тридесет година“. — Овом приликом не можемо а да и опет не запитамо: — А шта је са сазивом епархијске скупштине Вачке? И докле ће већ да управљају том епархијом свакојаки устарабарски одбори? Говорило се, да је г. епископ Митрофан „нов“, те му треба дати времена да се окрене по епархији. Ако је то био прави разлог, онда је тај разлог давно остарио, застарио, па се и преселио у вечност. А ако то није ни био прави разлог, онда питамо: — Зашто се ипак не сазива епархијска скупштина бачка? Оволико — овом приликом.

Нови Сад, 15. септембра.

Ко је крив бившем несретном стању у Србији? У париском листу „Универсу“ има чланак, који беди аустро-угарску дипломацију, да је она крива свему ономе, што се догађало све до скора у Србији, јер је то било на њено подстрекавање. „Пештански Лојд“ у свом вечерњем броју од прошлог четвртка, жестоко се опире томе схватању. Али је заборавио, што рече у јутарњем броју од прошле среде, кад је говорио о суђењу преког суда због иван-данске парнице. Признаје, да није било доказа, но се судило по индицијама. Признаје, да се судило по исказима лажних сведока и да је морало поникнути мишлење код јавног мнења, да је иванданski атентат употребљен, да се униште радикали.

Све то признаје „Пештански Лојд“ па онда додаје: „С тога су били оправдани савети ондашњег аустро угарског посланика на српском двору Шисла, који је саветовао умереност у тој парници“ Дакле је саветовао! И то не саветовао правду, него тек — умереност у неправди.

Кад ово све признаје „Пештански Лојд“, онда нема права да брани аустро-угарску дипломацију од прекора. Јер и сам каже да је било начело те дипломације: — Мало умерености у неправди. Хвала лепо.

Рат између Кине и удружених сила.

Удружене силе одговориле су већ све на ноту Немачке, само још Енглеска не вели ни црно ни бело. Лукави Енглез хтео је сигурно да сачека и види прво шта ће остале силе одговорити, те по одговору њихову да просуди, коме царству да се приволе. Услед ћутања Енглеске искрсли су и разни гласови. Док неки веле да је Енглеска одбила предлог Немачке, дотле други знају, да се слаже с тим предлогом, али не дословце већ само у начелу. Опозициона немачка штампа, из одговора Русије и Америке, а и по ћутању Енглеске закључује, да Немачка са својим предлогом није најбоље прошла и да је сад стање врло заплетено. Ово као да увиђају и званични немачки кругови, јер нађоше за добро да умире узрујане духове политичке о својим намерама. Тако из Берлина веле, како није истина да ће гроф Валдерсе одмах ставити ултиматум на кинеску владу, те на брзо за тим, ако се Кина овоме не покори објавити јој општи рат. Немачка нема нарочити смерова, и неће се такнути онога, што би можда вређало интересе других држава.

Америка међутим жури да повуче своју војску из Кине још пре него што стигне на бојно поприште гроф Валдерсе. У Вашингтону су уверења да ће онда на брзо доћи до рата, а Америка неће дозволити, да се и она увуче у тај рат, јер нема разлога да заратује против кинеске владе.

Како најновије вести из Кине јављају, и званична Кина спрема се на одлучан отпор против странаца. Ли-Хунг-Чанг је отишао за Пекинг у пратњи руске и јапанске војске. Но још није стигао ни у Пекинг, а већ енглески и немачки листови устају против њега и сумњиче га. Тако се вели, да је од удове царице добио налог, да у Пекингу и око Пекинга прикупи све могуће кинеске чете и отме Пекинг од странаца. Ова вест изгледа, да је зато раструбљена, да би се посредништво Ли-Хунг-Чангово ослабило па можда и осујетило.

У провинцији Кантону, па и у другим провинцијама, настало је врење и прогањање и убијање странаца. Но и савезничка војска, а чарочито Немци, не поступају ни мало боље с Кинезима. Где год се савезничка војска приближи ком кинеском селу, то кинеско становништво преплашено бега од њега и оставља село пусто. У тим селима појављују се разбојничке хорде те пале, пљачкају и пустоше.

Рат између Енглеске и Транзвала.

Убојни енглески бродови крстаре око Лоренцо Маркеза. Крстаре за то, да би заробили председника Кригера или бар заробили оне важне списе, које Кригер носи собом. Заповедник убојних бродова Низоземске, добио је строг налог од своје владе, да учини све потребне мере против сваког насиља енглеских убојних бродова. Врло је занимљиво писање енглеског листа „Тајмса“ у овој ствари. „Тајмс“ доноси уводни чланак у коме се нада, да ће енглеска влада учинити све потребне кораке и спречити, да Кригер однесе собом државно благо и државне списе Транзвала. И вели: Ако Низоземска сматра Кригера за главу транзвалске републике, онда она мора учинити оно што и Португалска те не сме дозволити Кригеру да то државно благо и те државне списе собом понесе. Ако пак Кригер путује као приватна личност, онда он нема никаква права да собом носи туђ новац и туђу својину. Енглеска мора одлучно тражити и од Португалске и од Низоземске, да спрече Кригера у томе. И да би се избегао какав могући сукоб, то португалске власти треба да одузму од транзвалских бегунаца сва добра, која су у њиховим рукама.

Тврди се да списи, што су у Кригера, јако компромитирају чак и личности, које су врло близу енглеском престолу, те би за то Енглеска да их се докопа по сваку цену. Још се тврди, да је Кригер све те списе у своје време дао фотографисати, те су верне копије од њих делом закопане у

»Где си по том времену? — Што си ишла кући?« питала је она.

»Звала ме сестра!«

Први пут чух њен глас, који беше пун, звонак и мек као свила.

»Па шта ти се десило код куће?«

»Мати ми је умрла«.

Ја задрхтах.

Лепоока се окрену и пође на поље. Стаде уз мене, посматрајући ме својом лепим очима. Осетих њену руку крај моје.... и моја рука задрхта.

Ухватих је за руку, која беше врло мека.

Без и једне речи поведох је дубље под аркаде и она је вољно ишла.

Бура достиже свој врхунац. Ветар је беснео свом силом а небо и земља као да нарицаху, над нашим се главама ваљао гром за громом а око нас мртваци из својих гробова.

Она се савила уз мене. Осећао сам, како се њена мокра одећа лепи о моје груди. Осећах њено меко тело, њен топао летећи дах — па ми беше као да морам испити из њена тела њену Богом проклету душу.

Шајтински.

Транзвалу на скривену месту, а делом се налазе код поузданих људи у Европи. И тако Енглези неби ништа постигли, све кад би и отели те списе, које Кригер собом носи.

По најновијој вести, председник Кригер ће путовати у Европу и опет са бродом аустро-угарског друштва „Стиријом.“ Узрок је томе, што се Португалска колеба и зазире од Енглеске, те је Кригер сигурнији на „Стирији“, јер енглески убојни бродови неће смети да провале на аустро угарско земљиште (тако се сматра сваки брод једне државе). Но ова вест свакако треба да се обистини.

Из Лоренцо Маркезе јављају, да се генерал Бота са другим бурским вођама и 12.000 бурских војника повукао у брдине Лимпопа и да је одлучио да се тамо до крајности бори.

Из Лоренцо Маркезе јављају још, да је оданде отпловио на море брод „Херцог“. Он је препун Холанђана, Немаца и Бура. Међу њима је главни управитељ транзвалске поште Алпфен; подсекретар спољних послова Гроблер и главни благајник државног блага Махерб. Собом су понели и велику количину злата.

Изјава.

Прије неколико дана када сам дошао у Столац заведен сам од Хасана Шехића и Махмута Мехмедбашића из Стоца, те ми поднеше некакав спис, да га потпишем, јер иначе ако не потпишем, да ће ме из моје домовине прећерати и иметак продати.

У оправданом страху ради свога иметка, и не разбирајући много, шта је у том спису потписао сам се нањ.

Сазнавши касније, да је тај спис написан против чувеног браниоца и узвишеног чувара наше свете исламске вјере, дичног и опће обљубљеног нашег муфтије Али фехми еф. Цабића и његових честитих другова, који тада борављаху у Будимпешти.

Натјеран грижом савјести, којој одољети не могох, овим изјављујем, опозивајући свој потпис са споменутог списа, с гнушањем одбијам све оно, што је било у њему написано. Изјављујем у исто доба, да данашњим даном ступам у коло браће, изричући овим неограничено поверење и поштовање нашем дичном муфтији Али фехми еф. Цабићу и његовим друговима.

У Стоцу, 3. јула 1900. год.

Свједоци: Салко Кохнић
Ибрахим Булушић, из села Речица.
Јусуфага Бехмен,

Изјава.

Ми овим изјављујемо да смо пред неколико мјесеци заведени од Махмута Мехмедбашића, те смо ставили потпис на некакав, нами непознати, спис, а то да избјегнемо тешкој новчаној глоби, којом нам се је пријетило ако би се устегли од потписа.

Сада пако дознајемо, да је дотични спис састављен против исламској депутацији, која је у Будимпешту одаслана била, на челу нашег високодостојанственог муфтије Али фехми еф. Цабића.

Те овим опозивљемо речене потписе и изјављујемо, да и ми опуномоћујемо дичног нашег муфти Али фехми еф. Цабића и другове у предузетом поступку, за одбрану и чвршћење исламске вјере, солидарним се сматрамо.

У Стоцу, 15. септембра 1900.

Свједоци: Осман Сабљић
Абдага Обрадовић, трговац. син Османов.
Ибрахим Сејфо, трговац. Ахмед Сабљић
син Беширов.

Изјава.

Ја доле потписани очитујем, да сам био заведен од стране биљежника, па је у општини на позив преко једнога полицаја, кад сам дошао гдје бијаше присутан и начелник Али еф. Одобашић те пошто се искупismo више нас, у биљежника Паје некаква књига у руци, који је и чита, те нас пита сметали нам ко у џамији и сметали вас ко клањати и још каже оно је књига од травањског муфтије. Те сам и ја потписао, те пошто сам дознао, да је то против Ислама и муфтије Али фехми еф. Цабића, онда дајем кроз новине очитовање и одричем се свог првог потписа и придружујем се депутацији, коју предводи реис Али фехми еф. Цабић.

Зупањац, 21. септембра 1900.

Свједок: Емин ага Духаш.
Павле Нумић,
Едхем еф. Бичарчић.

Вести из места и са стране.

Докле смо дотерали? У „Еђетертешу“ се крваво туже на ужасно стање, које влада у Ст. Вечеју. Гле, у Сегедину је бар разговор о томе, да се веронаука у српским вероисповедним школама предаје на мађарском језику. Али у Ст. Вечеју нема о том ни разговора. Та тамо пише ћирилским словима на школској згради: „Српска вероисповедна школа“. Страшно! Српски учитељи једва знају и сами мађарски, па како ће ти да предају предмете и веронауку на мађарском језику. Један је чак са српском признаницом подигао своју плату. Уз то је Србин кнез, а у Ст. Вечеју се јавно говори да кад се упусте у изборе посланика, помагаће само Србина... И још на крају кука „Еђетертеш“: И наша браћа Срби усуђују се рећи, да су потиштени!

— Као што се види, далеко смо дотерали. Данас не ваља што Срби у српским вероисповедним школама уче предмете (па чак и веронауку!) на српском језику, не ваља што је Србин кнез, а грех је што би желели за посланика — Србина. Зар ово не значи лишити Србе у држави свију права, а натоварити им само дужности. А где су школски и народносни закони?! Шовинизам је неким чивутским новинарима већ сасвим помрачио мозак. И док они у име Мађара буду водили велику реч, Угарска неће далеко дотерати.

Истрага против чиновника. Министарство унутарњих послова изаслало је било свога нарочитог изасланика, да спроведе дисциплинарну истрагу, против многих нехатних чиновника у туроцкој жупанији. Како престонички листови јављају, на основу те истраге кажњени су многи чиновници због нехата и немара. Тако је поджупан Коломан Беницки кажњен са 1000 круна и да накнади све штете, које су настале у жупанијској каси услед његовог нехата. Против главног књиговође Дуговића обустављена је истрага. Главни бележник Ревицки добио је писмен укор. Ујхељи је осуђен на 1000 круна глобе и да накнади све проневере бившег окружног бележника шухањског Емерила Аладара. Осим тога су још многи чиновници кажњени од 400—1000 круна.

Разбојници. У јужној Угарској појавила се једна разбојничка дружина, за којом сад трага жандармерија. Неваљалци ови појављују се сад у овој сад у оној општини као путници, те сачекавши ноћ, лате се свог лоповског посла. Ових дана су дошли у Рудну, у торонталској жупанији. Дошли су на коли њих петорица и одсели су у гостионици, где су пили пива до десет сахата у вече. Кад су полазили, рекоше, да ће даље да иду пешице. Те ноћи прво пробију се у поштанско звање, али тамо нађу само четири круне, сребрну гривну поштаркину и пар минђуша. Одатле оду у општинску кућу. Но ту прођоше још горе. Јер и ако су обили све фиоке, нађоше само у фиоци једног писара 10 потура, што их је овај то после подне добио био за пасош. Ту се после поделе на двоје, те оду код два Чивутина. Али пре но што могоше доћи овде до благајнице, неко их осети, те и одавде одоше без новаца. На даљем путу своме, прођу крај дворца барона Федора Николића. Ту нађу лисичином постављену бунду баронову, што је млађи беху заборавили на пољу. Узму је, али кад одоше даље у поље, наиђе на њих субаша, који позна бунду и викне: — Стој, или ћу пуцати! — Разбојници се дадоше у бегство. Но субаша пукне и једног од њих убије. Они други лопови, кад то видеше, баце бунду и побегну. Убијеног лопова су однели у општинску кућу, али нису могли дознати ко је и шта је.

Нове банкноте. Аустро-угарска банка намерна је, да набрзо пусти у промет нове банкноте крунске вредности. После банкнота од двадесет круна, долазе банке од десет круна. Ове ће се пустити у промет у половини јануара, а биће у главном љубичасте боје. За тим долазе банке од педесет круна у плаветној, стотинарке у зеленој, банке од пет стотина у сивој, а хиљадарке у мркој боји. У првој половини 1902. године биће у промету све банке у крунској вредности.

Кажњивање у Босни. Пишу нам из Босанског Петровца: Једног угледног и одличног Србина мухамеданца Муратбег-ефендију Куленовића-Аликапетановића, затворио је котарски предстојник Фајфалик. Исто тако казнио га је и са 100 фор. = 200 кр. новчане глобе, а све само ради тога, што је вредан члан мухамеданског покрета, и што се дружи са чланом срп. православне депутације из Босанског Петровца г. Богданом Милановићем. Затвор у коме је лежао био је грозан и ужасан, да се ни описати неда. Осим тога прогањају га и муче на све могуће начине, као што чине и са његовим присталицама и једномишљеницима.

Још их и не познасмо, а већ да их уклоне. Један бечки лист јавља, да на новим банкама од двадесет круна има технички погрешака, те да због тога хоће да повлаче из промета нове банке. Опазило се, да светли део банке није увек једнако широк. Уз сличне мање погрешке налази се још и та, да има банака с једним и истим бројем. Позвани се бране, да таквих погрешака бива, али да су оне по мишљењу стручњака незнатне. Такве погрешке не могу да се избегну ни крај најбоље воље. И стари новац је, веле, имао оваквих грешака. Што пак има банака с једним и истим бројем, то је отуда, што свака серија почиње с бројем 1 и тако се нижу бројеви даље, те је таква погрешка са свим природна. Надлежни мисле, да у свему не постоји велика невоља. Само да се та невоља не покаже у пуној слави својој доцније, кад поједини лажни банкнотари почну туткати у промет и своје лажне банке.

Мађари иду у Назарене. Мађарски листови доносе, како се у околини Сегедина појавио неки благоглаголиви апостол, који народ наговара да иде у Назарене. Он ради са великим успехом и недавно се 35 мађарских породица католичке вере пријавило градоначалнику, да иступају из своје вере и прелазе у Назарене. Мађарски листови опомињу тамошње црквене власти, да пронађу тога благоглаголива апостола и да поступе према њему по заслузи, исто тако и против свију оних, који буду народ наговарали, да прелази у Назарене. Са овим тешко да ће се што постићи. Требало би потражити извор томе злу и према томе из корена лечити зло стање, због ког народ пропада па чак и у Назарене иде.

Рад ческе социјалне демократије г. 1899. и 1900.: 33 листа са 9,346.000 претплатника (године 1886. само 8 листова са укупно 80.300 претплатника); у те две године издано је брошира за агитацију и популаризацију у наклади од 428.000 егземплара. Јавних скупштина било је 3.120, митинга 226, поузданих скупштина 9.551, изборничких састанака 338, 51 политичко друштво држало је 1.563 јавних, 1.360 друштвених седница и 826 предавања. Друштва за пучку наобразбу било је 161, та друштва приредила су 2.083 предавања.

Натрчавање. Нису баш ретки случајеви, да се полиција ове или оне вароши натоциља. По неки беспосличари имају обичај да ову или ону полицију некако с извесном пасијом наводе на танак лед, па се онда од срца смеју, кад се полиција осрамоти. Бива да се осрамоти више пута и много озбиљнија жандармерија. Тако из Горице јављају, да је тамошња жандармерија извештена преко иноземске полиције, да се у околини крију опасни људи. Жандармерија стане да истражује, па и нађе два опасна човека. Обојицу отпратише у касарну и кад тамо, а оно један царски намесник гроф Гес, а други његов саветник.

Треба имати на уму. По наредби поштанске и телеграфске управе у промету могу бити стари поштански биљези само још до понедељника. Но од тога дана па до 31. децембра п. н. поштанска звања ће примати те старе биљеге и заменити их новим. По себи се разуме, да ти стари биљези морају бити са свим цели и чисти. После 31. децембра п. н. стари биљези губе сваку вредност и не могу се нигде више заменути.

† Професор Алберт. Из Сенфтенберга у Ческој стиже вест, да је тамо преминуо славни кирург бечког универзитета дворски саветник професор Алберт. Умро је погођен капљом у срцу. Бечки медицински факултет изгубио је за ово неколико последњих година више својих спремних и познатих снага, не само у Аустро-Угарској већ и у целом свету. Па ево где сад изгуби и професора Алберта. Мала и тескобна дворана на бечкој клиници, у којој предаваше професор Алберт, беше увек дупком пуна слушалаца. Он не беше сувопаран, увек намргођени научар и професор, већ беше жив а предавање своје умео је тако да зачини животом, свежином и занимљивошћу, да је свако радо слушао њега и не осећајући умора. Но покојни Алберт не беше само добар професор и предавач, он беше још бољи лечник и пријатељ. И велики је број оних, који благодаре њему за свој живот. Професор Алберт беше још чио и снажан и ако је био близу шездесет година већ. Свршивши медицинске науке био је прво професор на инсбуршком медицинском универзитету. Г. 1880. постао је професор бечког медицинског универзитета. Он је написао врло многа медицинска дела, међу којима је и његова чувена: „Диагностика хируских болести“. Професор Алберт беше добар и вешт оператор. Смрћу његовом бечка клиника изгубила је једну своју врсну и добру снагу. Карактеристична црта професора Алберта беше, да је био велики против-

ник еманципације женске. Он се јако борио против тога, да се женскима не отварају врата бечког медицинског универзитета, а износио је многе разлоге у прилог том свом уверењу, но ипак је остао у мањини и морао уступити новијој струји времена.

Потресле се горе родио се — миш. Не зна се пи броја, колико их има на свету, који једнако желе какво богато наследство. У овоме се одликују особито они, чији је блиски или далеки рођак какав некада одјездио у Америку. Шушне ли само отуд вест, да је тамо умро овај или онај Европљанин, велика радозналост обузима оне, који по презимену слуте, е им је покојник какав сродник. Па дознају ли, да је доиста рођак и да им је оставио свој иметак, радост достиже свој врхунац. А како ли се по неки ожалости и љути, што је у умишљеном Гавану, нашао — да речемо по нашки — обичног сесијаша. Тако је неки творничарски чиновник ових дана добио брзојав, да му је умро у Америки стриц који се тамо одселио у своје време и да је своје имање оставио родбини у Европи. Скромни чиновник се необично радовао, јер је рачунао на — милијуне. Кад тамо, а на његов део дошло — 1500 форината. Било их је наследника само — двадесет. А остало је свега 30.000 форината. И то, ако се не јави још који сродник. За ремунерацију једном чиновнику било би и то доста, али од једног америкапског чике, човек ипак очекује више нешто.

Против болести рака. Немачкој влади је пало у очи необично ширење болести — рака. Стога је немачки министар просвете одредио анкету за истраживање узрока ширењу ове болести. Уједно је влада разаслала табаке на лекаре, на којима ће ови имати да одговоре и на питања, што се тиче наслеђивања болести рака.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

Стигли 15. септембра.

Берлин. Одговор Енглеске на предлог Немачке још није стигао. Но ипак мисли се да ће одговор овај бити повољан.

Пекинг. Странка принца Туана сваког дана све је моћнија. Због тога нестаје сваког изгледа за мир.

Петроград. Због сумњивог кретања кинеске флоте, блокирана су сва кинеска ратна пристаништа од савезничке флоте.

Петроград. Руски посланик у Бечу изјавио је, да Русија стоји у ствари сукоба између Бугарске и Румуније лојално на становишту петроградског уговора од 1897. г. и иће за тим да се одлучно препречи сваки ратни сукоб између балканских држава.

Цариград. Драгомана аустро-угарског посланства напао је један пијан мухамеданац ножом Нападач је затворен.

Београд. Перзијски шах није одсео у Београду. Преноћио је на станици у влаку и јутрос отишао даље.

Трговина.

НОВИ САД, 15. септ. 1900. год. Пшеница прве каквоће фор. 7·——— н. Пшеница средња фор. 6·70—80 н. Пшеница лакша роба фор. 6·50—60 н Наполица ф. 6·——— н. Јечам нови ф. 5·40—50 н Зоб фор. 4·70—80 новч. Кукуруз у зрну фор. 6 40—50 стари фор. —·——— нови у клипови фор. 2·40—60.

Маст 52 фор. Сланина сува 54 фор. дебела паљена 54 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	34—35 нов.	живе
„ средњи . .	32—33 нов.	мере
„ лаки . . .	30—31 нов.	

Све од 1 килограма.

Званичне забелешке будимпештанске берзе.

14. (27.) септембра 1900.

Поред добре понуде, проћа ипак слаба. Цена је пала са 5 потура.

Пшеница банатска, нова, каквоћа по хектолитру од 76· до 78· цене од 50 килограма од 7 кр. 45 пот. до 7 кр. 80 п. **потиска** нова, каквоћа по хектолитру од 76 до 80 цена од 50 килограма од 7 кр. 40 пот. до 7 кр. 90 п.; **пештанска**, нова, каквоћа по хект. од 76 до 80, цена од 50 килограма од 7 кр. 30 пот. до 7 кр. 80 п.; **бачка**, нова какв. по хкл. од 76 до 77, цена од 50 кр. од 7 кр. 50 п до 7 кр. 70 п.

Раж, нова цена од 50 кгр. од 6 кр. 85 п. до 7 кр. 10 пот.

Јечам, за пићу од 50 кгр. од 5 кр. 50 п. до 6 кр. 10 п

Зоб, цена од 50 кгр. од 5 кр. 30 п. до 5 кр. 50 н.

Кукуруз стари, цена од 50 кгр. од 6 кр. 40 п. до 6 кр. 50 п.

Репица, цена од 50 кгр. од 13 кр. 50 пот. до 14 кр — пот.

Проја, од 5 кр. 70 п. до 5 кр. 80 п.

Маст, 50 кгр. 61 кр. — п. до 61 кр. 50 п.

Сланина, 49 кгр. 52 кр. 50 п. до 53 к. — п.; сушена — кр. — пот. до — кр. — п.

Шљиве, босанске 50 кгр. од — кр. — п. до — кр. — п.; славонски пекмез 50 кгр. — кр. — п. до — кр. — п. српски пекмез 18 кр. — п. до 18 кр. 50 п.

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи.

Дукати	11 кр. 47 п
Наполеондори (20 франака)	19 кр. 81 п
Угарска златна рента (од 100 круна) . .	114 кр. 20 п
Угарска крунска рента	90 кр. 75 п.
Аустријска златна рента	115 кр. 20 п
Немачке државне марке (од 100 мар.) .	118 кр. 32 п.
10 фунти стер. мењачки курс у Лондону)	242 кр. 05 п.

Књижевна вест.

ДЕВЕСИЉЕ

ИЗ БИЉЕЖАКА У ПРОЗИ СРБИНА МУХАМЕДАНЦА АЛИВЕРИЋА ТУЗЛАЋА

УПЛЕСМИО

ЗМАЈОВА.

Издање „Рада“, деоничарског друштва за издавање српских књига и новина у Руми.

ЦЕНА 1 КРУНА.

Ове песме, украшене са ликом песниковим већ су угледале света, те се обраћам свима онима, који желе имати и растуривати ове песме, да се обрате на потписанога.

Растуривачи ће имати 25% рабата.

Нови Сад, августа 1900.

С поштовањем

Коста Лера,

главни повереник деон. друштва „Рада.“

Изашла је из штампе књига

ДОМАЋЕ ГАЗДИНСТВО

— СА 170 СЛИКА —

по својим предавањима написала

Љ. Сладојевићева

управница вишег завода за васпитање девојака

ИЗДАЊЕ КРАЉЕВСКО-СРПСКЕ ДВОРСКЕ КЊИЖАРЕ

Мите Стајића у Београду

У тврдом повезу цена је 6 круна.

Књижарима 20%

Књига има 21 табак велике осмине, на финој хартији. Израда је веома лепа, а слике су оригиналне и у нашем народном стилу.

По своме садржају ова је књига јединствена у нашој књижевности. Осим што је неопходно потребна у свакој кући, она је удешена да послужи и као помоћно средство за васпитање наставницама народних и виших девојачких школа.

За ученице је спремљено нарочито издање у три свеске. 491 3—10

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА.

I. Реа — Р. „Прича о младости“ преведено је и већ штампано у нашем листу.

ОГЛАСИ.

Бр. 65. ex 1900.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС.

Потписана управа издаваће свој кречни каменолом на три следеће године: од 1. (14. нов.) 1900. до конца октобра 1903. под закуп путем јавне дражбе, која ће се у писарни манастирској дана 21. септ. (4 окт.) о. г. у 10 часова пре подне одржати.

Дражбоватељи имају пре дражбе 10% од искличне цене у име пишманлука положити.

Закупник, за време закупа, са кречним мајданом добива три фуруне за испек креча, једну кућу и једну дрвену зграду код фуруна у посед.

Остали дражбени услови могу се у писарни манастирској дознати.

2—3 501 **Управа ман. Кувеждина.**

Стечај.

На упражњено учитељичко место у Ст Паланци (B.-B.-megye) овим се расписује стечај.

Са истим местом скопчана је овака плата:

1. у готовини . . . . . 700 кр.
2. стан у нарави или годишњи релутум од . . . . . 120 кр.
3. у име годишњег огрева . . 40 „
4. за држање повторне школе кад буде на реду . . . . 80 кр.
5. у натури $8\frac{1140}{1600}$ јутара I. класе оране земље.
6. у натури 5643 □° пашњачке I. кл. оране земље.
7. у натури 400□° тако званог воденог јароша.

На сву земљу сноси дотична учитељица све спадајуће терете.

Дужности су прописане Шк. Уредбом од 1872. год.

Изабрана учитељица држаће наставу у оним разредима, које јој м. шк. одбор по потреби додељивао буде.

Рок је стечају 8. октобар по старом календару о. г.

У случају, да на то место буде изабрана овде већ служећа учитељица, онда ће се бирати нова учитељица на учитељичко место са оваком платом:

1. у готовини . . . . . 700 кр.
2. стан у нарави или годишњи релутум од . . . . . 120 кр.
3. у име огрева годишње . . 40 „
4. за држање повторне школе кад буде на реду . . . . 80 кр.
5. 5643□° I. класе пашњачке оране земље, на коју дотична учитељица све спадајуће терете сноси.

Изабрана учитељица држаће наставу у оним разредима, које јој м. шк. одбор према потреби додељивао буде.

Молбенице се шаљу потписаноме председништву. — Свака се молитељка има у својој молбеници изјаснити, да ли се прима за учитељицу и онда ако би била изабрана на друго а не на прво место.

Из седнице м. шк. одбора, која је држана 8. (21.) септембра 1900. у Ст. Паланци.

Председник шк. одбора:

Сава Поповић, с. р.

Константин Јаковић с. р.

перовођа. 496 3—3

Бр. 64. ex 1900.

Дражбени оглас.

Дана 21. септембра (4. октобра) о. г. у 2 часа по подне продаваће потписана управа од овогодишње шумске сече 12 јутара путем јавне дражбе.

Дражбоватељи имају на дан дражбе у име жаобине 40 круна положити.

Примају се и писмене понуде.

2 3 500 Управа ман. Кувеждина.

ЗАБАВИЉА СРПКИЊА

дипломирана тражи се за једну угледну српску кућу. Понуде треба упутити на администрацију „Заставе.“ 493 3—3

ВИНСКОГ КАМЕНА

И СВЕГА ДРУГОГА

ЗА БЕРБУ

МОЖЕ СЕ **НАЈБОЉЕ** ДОБИТИ

У ТРГОВИНИ

З. АРСЕНИЋА 503 1—1

код Црног Орла у Новом Саду, *на главној пијаци.*

Дра ФРИДР. ЛЕНГИЈЕЛОВ

БАЛЗАМ ОД БРЕЗОВАЧЕ.

Већ и сами сок, који из брева цури, познат је од вајкада као изврсно средство за лепоту лица. Али ако се тај сок још по пропису проналазача хемички приреди у балзам, онда дивно дејствује.

У вече се намаже лице или кожа. **Сутра дан већ скида се незнатна перут са коже и кожа постаје чиста, сјајна, бела и нежна.**

Овај балзам глача боре и богињаве рупице и даје лицу млађану боју, а кожи белоћу, нежност и свежину. У најкраћем року одстрањује пеге, бубуљице, црвенило носа и друге нечистоће коже. Цена једној боци заједно са упутством **3 круне.**

Са употребом балзама, ради очувања коже, препоручује се уједно и употреба

Opo-Crême од дра Ленгијела

Кутија по 1 круну 20 пот:

БЕНЗОЕ-САПУН дра ЛЕНГИЈЕЛА

јесте најблажи и најбољи сапун за кожу, који дејство балзама увећава. Комад **1 круна 20 пот.** 230 11—13

Главно стовариште за Угарску код Jos. v. Török, Apotheker, Budapest Königs. 12. u. Andrássystr. 29.

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.